

**CSONGRÁD MEGYE KÖNNYŰIPARÁNAK
NÉHÁNY JELLEMZŐJE**

MOHOLI KÁROLY és ABONYINÉ PALOTÁS JOLÁN

A könnyűipar súlya, jelentősége és fejlődése

Csongrád megye ipari fejlődése során a könnyűipar — az egész iparon belüli szerepének csökkenése ellenére — a legjelentősebb ipari főcsoport. A megyében dolgozik az ország könnyűipari foglalkoztatottjainak 6,3%-a. Számos termék termelési volumene következtében Csongrád megye könnyűipara nemcsak regionális, hanem országos jelentőségű, sőt a hazai fogyasztók igényeinek kielégítésén túl export érdekeinket is szolgálja. A megye néhány könnyűipari termékének egy főre jutó termelési mutatója az ország hasonló mutatójának %-ában az 1. ábra szerint alakult. Néhány jellemző könnyűipari termék Csongrád megyei termelését tünteti fel az országos termelés %-ában az 1. táblázat.

*1. táblázat
Csongrád megye termelése az ország termelésének %-ában*

Megnevezés	1960	1976
Len- és kenderszövet	29,2	28,4
Férfikabát	10,8	4,1
Férfiöltöny	18,7	11,4
Seprő	26,1*	50,9
Bútorlap	16,3	16,4
Női cipő	6,9	6,6

* 1965 évi adat.

A táblázat adataiból kitűnik, hogy elsősorban a textilipar, valamint a faipar bizonyos ágai emelkednek ki jelentőségükkel.

A könnyűipar állami és szövetkezeti ipartelepeinek száma a megyében 178, ami igen nagy mértékű telepi decentralizáltságot mutatja. Jelenleg a megyének csupán tíz településében nincs a szocialista szektorhoz tartozó könnyűipar.

A könnyűipar intenzitási mutatója az alábbiak szerint alakult a megyében, a dél-alföldi mezokörzetben és az ország egészében:

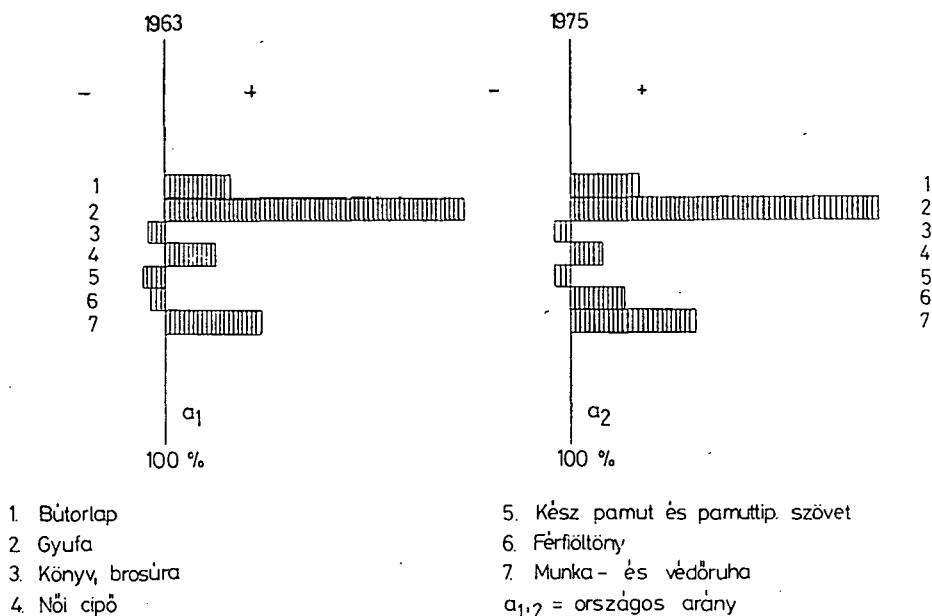
$$I_n = \frac{L_i}{n} \cdot 1000.$$

Ahol: I_n = intenzitási mutató,
 L_i = könnyűipari létszám,
 n = népesség száma.

I_n = Csongrád megye = 62,62,
 I_n = Dél-Alföld = 49,80,
 I_n = ország összesen = 42,80.

A fenti mutató alakulása meggyőzően fejezi ki azt, hogy a könnyűipar relatíve (a vizsgált terület egységei közül) a megyénkben a legjelentősebb, de egyben azt is, hogy az egész Dél-Alföldön nagyobb a szerepe, mint az ország egészében.

Csongrád megye könnyűiparának fejlődése az alábbi termékek egy főre jutó termelése alapján

1. ábra

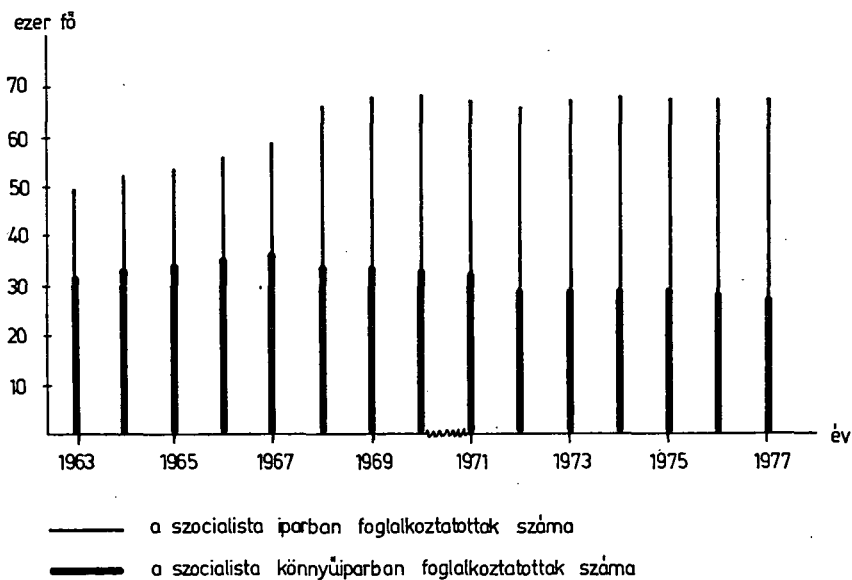
A könnyűipar megyén belüli abszolút és relatív fejlődésének a munkaerő aspektusából történő bemutatására mellékeljük a 2. ábrát. Az ábra igen szemléletesen tárja elénk, hogy népgazdaságunk fejlődésének extenzív szakaszában meddig emelkedett az iparban foglalkoztatottak száma, s azt is, hogy a vizsgált időszakban hogyan emelkedett, majd csökkent a könnyűipari létszám. A könnyűipar „abszolút szerepének” 1967 évi csúcspontja óta gyakorlatilag — ha változó ütemben is, de — évente folyamatos csökkenése következett be. Ezáltal egészségesebbé vált iparunk belső ágazati struktúrája, jöllehet ma még mindig sok kívánnivalókat hagy maga után. (További tökéletesítésére épp napjainkban nyílik lehetőség, amikor a szelektív, s kontra-szelektív iparfejlesztés során az ipar ágazati és területi szerkezetét racionálisabbá kívánjuk tenni, fokozva a népgazdasági érdekeinket szolgáló nemzetközi munkamegosztás mélységét. Ez természetesen markáns változásokat eredményez megyénk könnyűiparának is a területi és az ágazati koncentrációjában.)

Csongrád megye könnyűiparának országos jelentőségét más aspektusból vizsgálva azzal támaszthatjuk alá, hogy az iparban foglalkoztatottak részarányát illetően a megyék rangsorában első helyen áll. E részarány két időpontban történő alakulását iparcsoportonkénti bontásban mutatja a 2. táblázat.

2. táblázat
Csongrád megye szocialista könnyűiparában foglalkoztatottak az országos létszám %-ában (1976)

Iparcsoport	Az országos létszám %-ban	
	1963	1976
Feldolgozó ipar	9,84	6,63
Papíripar	1,07	0,57
Nyomdaipar	2,11	2,37
Textilipar	9,03	8,91
Bőr-, szőrme- és cipőipar	4,88	4,85
Textilruházati ipar	5,95	5,20
Kézmű- és háziipar	7,45	6,59
Könnyűipar összesen	7,19	6,35

Csongrád megye iparában és könnyűiparában foglalkoztatottak számának alakulása 1963 - 1977-ig (a szocialista ipar alapján)

2. ábra

A mellékelt táblázat adatai jól érzékeltetik, hogy a megye könnyűiparában az országos létszámból való részesedést illetően a textilipar emelkedik ki 8,91%-os értékkel. Ezt a feldolgozó ipar, majd pedig a kézmű- és a háziipar követi. Legkisebb az országos foglalkoztatottak számához viszonyítva a papír- és a nyomdaipar megyei értéke.

A táblázat továbbá információt ad arra vonatkozólag is, hogy 1963-hoz viszonyítva hogyan változott a könnyűipar iparcsoportjainak — a foglalkoztatottak számára alapozott — országos jelentősége. A két időpont adatainak összevetéséből kitűnik, hogy nemcsak a könnyűipar egészének, hanem valamennyi iparágának országosan belüli részaránya csökkent.

A könnyűipar ágazati és területei szerkezete

Csongrád megye könnyűiparát a sokarcúság jellemzi. Ágazatainak jelentős része viszonylag nagy hagyományokkal rendelkezik, de vannak fiatalabb könnyűipari létesítményei is. Összeállítást készítettünk a megye könnyűipara és egyes csoportjai iparon belüli szerepének alakulásáról, melyet a 3. táblázatban foglalunk össze.

3. táblázat
A szocialista könnyűipar relatív szerkezeti változása a könnyűipari létszám és a foglalkoztatottak iparon belüli megoszlása alapján

Iparcsoport	A foglalkoztatottak			
	létszáma 1000 fő	meg- oszlása %	létszáma 1000 fő	meg- oszlása %
	1971		1976	
Fafeldolgozó ipar	4,7	7,0	3,9	5,8
Papíripar	0,1	0,2	0,1	0,1
Nyomdaipar	0,5	0,7	0,5	0,7
Textilipar	14,2	21,1	13,5	20,0
Bőr-, szőrme- és cipőipar	3,3	4,9	3,1	4,6
Textilruházati ipar	4,0	5,9	4,0	5,9
Kézmű- és háziipar	5,4	8,0	2,1	3,1
Könnyűipar összesen	32,2	47,8	27,2	40,3

A 3. táblázat nemcsak arra vonatkozólag ad információt, hogy 1971-től 1976-ig a könnyűipar ágazataiban, valamint a könnyűipar egészében hogyan változott a foglalkoztatottak abszolút száma, hanem arra is, hogy ez a létszám hogyan viszonyult az iparban foglalkoztatottak egészéhez. E táblázatból ismételtén látható, hogy a vizsgált időintervallumban a könnyűiparban foglalkoztatottak abszolút száma és részaránya egyaránt csökkent. Az is látható ugyanakkor, hogy ez a csökkenés ágazatonként differenciált mértékben következett be. Legjelentősebb a létszámcsökkenés a fafeldolgozó és a textilipar terén, lényegesen kisebb a kézmű- és háziipar, valamint a bőr-, szőrme- és cipőipar esetében. A megoszlási viszonzszámok csökkenését illetően természetesen más kép rajzolódik ki. E téren elsősorban a kézmű és a háziipar tűnik ki leginkább a csökkenés mértékével. Ez (és más létszámcsökkenés is) természetesen azzal függ össze, hogy népgazdaságunk fejlődésének jelenlegi szakaszában az extenzív források kimerülöben vannak, a munkaerő bőség korszaka lezárult, s az iparon belül is megindult egy bizonyos „átáramlás” más, dinamikusán fejlődő, magasabb bérszínvonalú iparágak, illetve a tercier szektor ágazatai felé.

A könnyűipar az élelmiszer- és élvezeti cikkek iparához hasonlóan női iparcsoportonként ismert, ui. az összes foglalkoztatottak nagyobb hányada nő. A vizsgált megyében a nők részesedése 65,2%-os, ami 0,1%-kal magasabb, mint az országos érték. Ez elsősorban azzal függ össze, hogy Csongrád megyében még ma is viszonylag

kis jelentőségű (országos átlag alatti) a nehézipar. Természetesen vannak olyan könnyűipari csoportok, (pl. a kézmű- és háziipar) amelyekben a nők hányada jóval magasabb a 65,2%-os értéknél, ugyanakkor olyanok is, (pl. a fafeldolgozó ipar különböző ágai) amelyekben lényegesen alacsonyabb.

4. táblázat

A nők hányada Csongrád megye könnyűipari csoportjaiban a foglalkoztatottak %-ában

Iparcsoport	%
Fafeldolgozó ipar	31,3
Papíripar	68,0
Nyomdaipar	50,8
Textilipar	61,4
Bőr-, szőrme- és cipőipar	69,1
Textilruházati ipar	79,8
Kézmű- és háziipar	85,6
Könnyűipar összesen	65,2

Megvizsgáltuk továbbá azt is, hogy a megye szocialista iparában foglalkoztatott munkások havi átlagbére iparcsoportonként hogyan viszonyul az országos értékhez. Az eredményt az 5. táblázatban foglaljuk össze.

5. táblázat

A szocialista iparban foglalkoztatott munkások havi átlagbére iparfőcsoportonként (1976)

Ipari főcsoport	Országos érték (Ft)	Megyei érték (Ft)	Az eltérés %-ban
Nhézipar	2 959	2 878	—2,74
Könnyűipar	2 343	2 415	+ 3,07
Élelmiszer- és élvezeti cikkek ipara	2 601	2 690	+ 3,42

A feltüntetett adatokból kitűnik, hogy Csongrád megye könnyűiparában magasabb a munkások havi átlagbére, mint az ország egészében. Ugyanez tapasztalható az élelmiszeripar esetében is. Az is leolvasható a táblázatból, hogy a bérszínvonal a nehéziparban a legmagasabb és a könnyűiparban a legalacsonyabb. Tekintettel arra, hogy Csongrád megyében a fentiekben már bemutatott értékkel magasabb a könnyűipar iparon belüli hányada az országos átlagnál, az ipari főcsoportot jellemző alacsonyabb bérszínvonal miatt kedvezőtlenebbül alakul az össz ipari, s ezen keresztül a lakossági bérszínvonal is. (Tehát Csongrád megye nehéziparának a könnyű- és az élelmiszeriparhoz viszonyított kis súlya emiatt is hátrányosan érinti megyénket.)

Könnyűiparunk fejlődésének perspektívája

A könnyűipar továbbfejlesztése során gazdaságfejlesztő munkánkban a tervszerűség és az arányosság mellett — mint már utaltunk rá — a szelektivitás elve is előtérbe kerül. Az elaprózott üzemekben folyó, korszerűtlen termelést a jövőben vissza kell fejleszteni. A szakosodásnak a — könnyűipar terén érvényesülő — foko-

zásához népgazdasági érdekeink fűződnek elsősorban azért, mert a gyártás tömegszerűségi fokának emelésével javulnak az üzem és munkaszervezési feltételek, s kedvezőbbé válnak az önköltség mutatói, mely végül is a népgazdasági szintű hatékonyság növeléséhez vezet. Annak eldöntése viszont, hogy melyik könnyűipari objektum fejlesztése legyen dinamikusabb, illetve melyik kerüljön visszafejlesztésre, nagyon körültekintő, gondos elemzést igényel. E bonyolult elemző munka egyrészt az üzemi (gyári) vetületeit kell hogy vizsgálja, másrészt pedig tárca szinten. Mivel a könnyűipari termelő erőik területi elhelyezése ésszerűsítésének kérdései összefüggnek a termelő és a nem termelő szféra területi rendszereivel, a területi aspektusok szükséges érvényesítése céljából a vizsgálatokat el kell végezni makro (népgazdasági) és megyei szinten regionálisan egyaránt.

IRODALOM

- [1] ABONYI GYULÁNÉ dr.: Az élelmiszeripar munkaerő-gazdálkodásának néhány kérdése. Ipargazdaság, 1977. 7.
- [2] Csongrád megye statisztikai évkönyvei. Szeged. 1963—1976.
- [3] Statisztikai évkönyv. KSH. Budapest, 1975.
- [4] Területi idősorok. KSH. Budapest, 1969 és 1976.

EINIGE CHARAKTERISTIKA DER LEICHTINDUSTRIE DES KOMITATES CSONGRÁD

Károly Moholi und Jolán Abonyi-Palotás

Die Leichtindustrie des Komitates Csongrád tut sich nicht nur hinsichtlich ihres Volumenindizes landweit hervor, sondern auch hinsichtlich ihrer Beteiligung innerhalb der Industrie des Komitats. Wenn schon in den vergangenen Jahren — vor allem in Verbindung mit dem gewissen Aufschwunge der Schwerindustrie — ihre in der Wirtschaft der Gebietseinheit eingenommene Rolle etwas nachgelassen hat, steht sie in der Rangliste der Komitate — was ihre Beteiligung innerhalb der Industrie anbelangt — doch auch heute an erster Stelle.

Die Leichtindustrie des Komitates Csongrád ist durch eine „Vielseitigkeit charakterisiert“, doch spielen die Textil-, und Textilkleidungs-, die Holz- sowie die Leder-, die Pelz- und die Schuhwarenindustrie die wichtigste Rolle.

In dem untersuchten Komitat ist der grosse Anteil der Leicht- und der Lebensmittelindustrie innerhalb der Industrie nicht nur von Seiten der toten Arbeit ungünstig, sondern auch wegen des niedrigeren durchschnittlichen Lohnniveaus der Arbeiter bzw. Beschäftigten. Obzwar in der Leichtindustrie des Komitats Csongrád das Lohnniveau der Beschäftigten um etwa 3% im Mittel höher liegt als der Landesdurchschnitt der Industriegruppe, bleibt es doch wesentlich hinter dem der Durchschnittslöhne in der Schwerindustrie (um 463.—Ft/Person) zurück, was letzten Endes bei einem Grossteil der Bevölkerung eine unberechtigte Differenziertheit der Nominallohne zeitigt.

Die Weiterentwicklung der Leichtindustrie im Komitat Csongrad muss im Sinne des Beschlusses des ZK der Ungarischen Sozialistischen Arbeiterpartei im Jahre 1977 gelöst werden, der eine dynamischere Förderung einzelner Produktgruppen und eine Kontraselektion anderer bedeutet und gleichzeitig eine Anhebung des technischen Niveaus der Produktion, eine Besserung des Massenartigkeitsgrades der Fabrikation, Herabsetzung der Selbstkosten und Verbesserung der Qualität vorsieht. Diese Massnahmen begünstigen letztlich die Erhöhung der Effektivität auf Volkswirtschaftsebene.

НЕКОТОРЫЕ ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ЧЕРТЫ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В ЧОНГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ

К. Мохоли—Абониэ Й. Палоташ

Легкая промышленность Чонградской области выделяется в стране не только по показателям объема производства, но и по своему удельному весу относительно всей промышленности области. Хотя в прошедшие годы — в первую очередь в результате определенного поды-

ема тяжелой промышленности — ее роль в экономике области в некоторой степени снизилась, однако, несмотря на это, по сравнению с другими областями она и сегодня стоит на первом месте по своему удельному весу во всей промышленности.

Для легкой промышленности Чонградской области характерно «многообразие», но несмотря на это, все-таки текстильная, швейная, деревообрабатывающая, кожаная, меховая и обувная промышленность играют важнейшую роль.

Преобладание легкой и пищевой промышленности в экономике Чонградской области невыгодно не только с точки зрения «непродуктивного труда», но и из-за более низкого уровня оплачиваемости рабочих и занятых в ней людей. Хотя в легкой промышленности Чонградской области зарплата занятых людей в среднем больше на 3%, чем по стране, все же она значительно ниже, чем средняя заработная плата рабочих, занятых в тяжелой промышленности (на 463 фор.), а это в конечном счете дает необоснованную дифференциацию номинальной заработной платы большей части населения.

Дальнейшее развитие легкой промышленности Чонградской области должно идти согласно директивам октябрьского пленума ЦК ВСРП, принятым в 1977 г., что означает более динамичное развитие одних групп изделий и контраселекцию других, а также повышение уровня технической оснащенности производства, повышение объема массового производства товаров, снижение себестоимости и улучшение качества. Это в конечном счете способствует повышению эффективности производства в масштабах всего народного хозяйства.